Лекция 1 Обща характеристика на курса

проф. д.ик.н. Димитър Хаджиниколов,
www.hadjinikolov.pro

1. Основни понятия

А) Какво е „Международна търговия“?

Това е обмен на стоки между държави. Търговията в рамките на една държава не е външна търговия. А какво да кажем тогава за търговията, например, между Дания и Гренландия?

Ето защо е по-точно да се каже, че търговията в рамките на една митническа територия е вътрешна търговия, а ако се напуска тази митническа територия – става външна търговия.

Въп.: А какво да кажем за услугите? Те не са ли стоки?

Отг.: Да, услугите също са стоки, затова когато говорим за международна търговия трябва да указваме, дали става въпрос за „видима“ търговия (“visible” trade - trade in goods, merchandise trade, commodity trade) или за „невидима“ търговия, която е всъщност търговията с услуги.

Запомни: Търговията със видими стоки - Commodity Trade" включва и търговията с електроенергия (Eurostat)

Но какво е „услуга“. В икономическата статистика за услуга се приема всяка икономическа дейност, където се осъществява обмен на стойности, независимо, че те могат да бъдат изцяло или частично „невидими“ - нематериални.

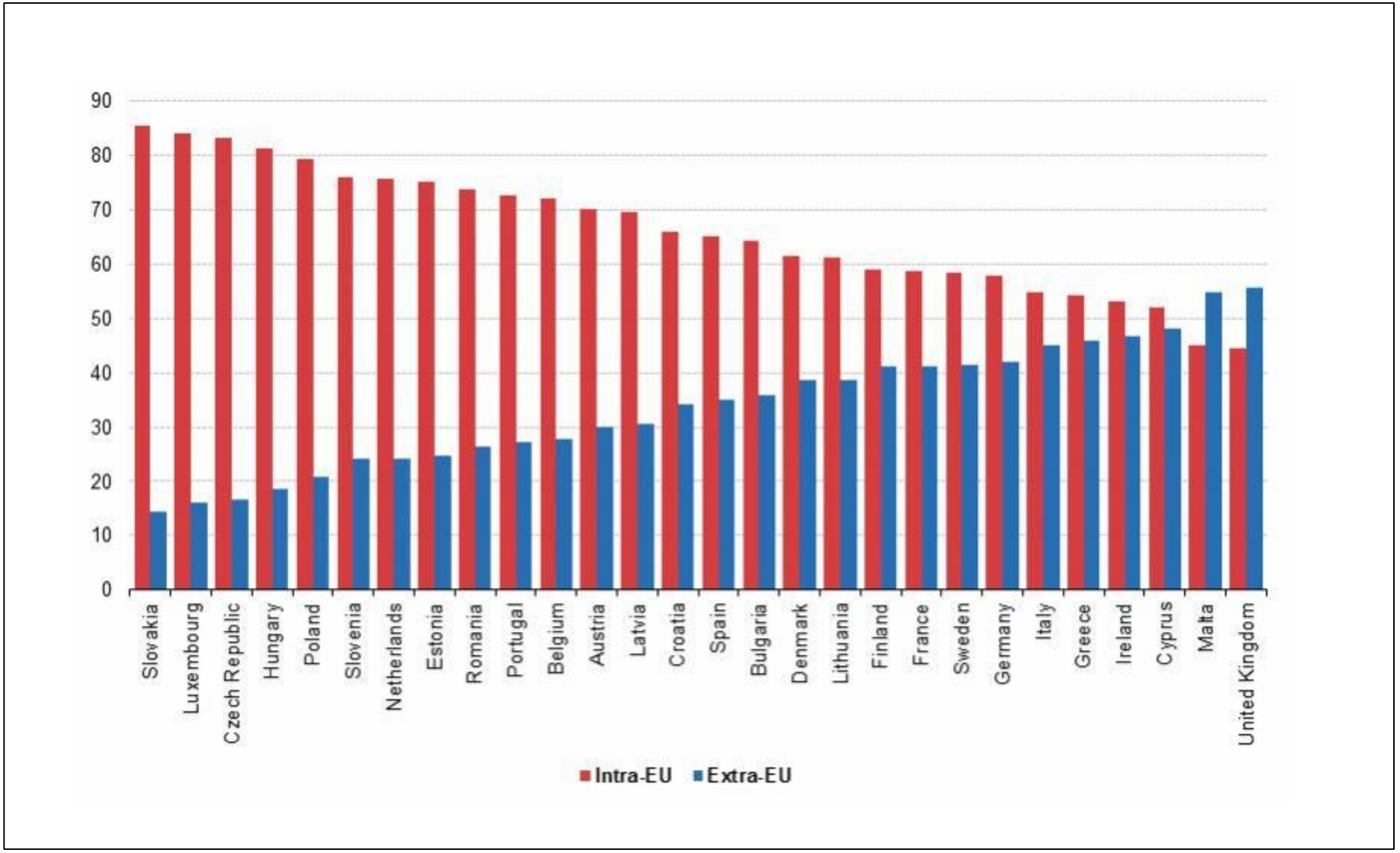
Повечето съвременни икономически теории възприемат границата между услугите и материалните стоки като условна. Повечето стоки всъщност включват материални и нематериални компоненти. Например покупката на автомобил включва и гаранционния сервиз, който е услуга, а една вечеря в ресторант, която е ресторантьорска услуга всъщност може да се сведе до покупка на определени блюда и напитки и услугата по тяхното поднасяне.
ВиК ни снабдява с вода – материална стока,
Отчита това като вид услуга.

Въпр.: Търговията в рамките на ЕС каква е - вътрешна или външна търговия?

Отг.: Вътрешносъюзната търговия не е вътрешна търговия, макар, че се осъществява в рамките на една митническа територия. Основните причини са две: държавите-членки имат собствени национални платежни баланси и се стремят да постигнат добри резултати, освен това липсва единна фискална територия, което прави необходимо третирането на търговията като външна търговия по отношение на ДДС и акцизите.

Вътрешносъюзната търговия, сравнена с търговията извън ЕС (28) преди Brexit (2015)

Въпрос: Има ли това нещо общо с Brexit?

Б) Какво е стокова структура на търговията?

Стандартна международна търговска класификация Standard International Trade Classification (SITC). Това е класификация на стоките, която се използва за класифициране по стокови раздели на изнасяните и внасяните стоки. Целта е да се правят международни икономически сравнения по страни и по години. Системата се управлява от ООН. Класификацията SITC има различни варианти (версии). В момента се използва счетвъртата версия от 2006 г. Системата SITC се препоръчва да се използва за аналитични цели, но не и за търговски преговори, където има натрупани вече многовековни традиции в митническата класификация.

На базата на тези традиции е създадена Хармонизираната система на ООН за описание и кодиране - **Harmonized Commodity Description and Coding System (HS) of the UN**. Тя включва 21 раздела (sections). Всеки раздел е разделена на глави (chapters). Общо има 99 глави (2 знака). Всяка глава е разделена на позиции (headings) (4 знакаl). Всяка позиция е разделена на подпозиции - subheadings (6 знака). Глави 1 до 24 условно класират селскостопанските стоки, а 25 до 97 - индустриалните.
Поддържа се от Световната митническа организация.

За нас обаче е по-важна Комбинираната номенклатура на ЕС (Combined nomenclature или CN)

Въпр.: Каква е разликата между CN и HS?

- **Хармонизираната система е матрицата, която се използва за създаването на индивидуалните митнически системи за класификация на стоките на отделните държави и на ЕС, каквато е КН.**
- **Докато ХС включва 6 цифрени кодове (подпозиции), то КН се състои от 8 цифрени кодове (подпозиции). Това дава възможност за по-подробно класифициране на стоките за внос и износ.**
- **Комбинираната номенклатура на ЕС, отговаря едновременно на изискванията на Общата митническа тарифа, на статистиката за външната търговия на Съюза и на други политики на Съюза, най-вече селскостопанската политика и затова се нарича «комбинирана».**
- **КН представлява приложение I към Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета на ЕС (ЕИО). Актуализира се с регламент на Европейската комисия ежегодно и се публикува до 31 октомври на предходната година в Официален вестник (ОВ) на ЕС, серия L „Законодателство".**

РЕГЛАМЕНТИ

РЕГЛАМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) № 1101/2014 НА КОМИСИЯТА

от 16 октомври 2014 година

за изменение на приложение I към Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз,

като взе предвид Регламент (ЕИО) № 2658/87 на Съвета от 23 юли 1987 г. относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа ([1]), и по-специално членове 9 и 12 от него,

като има предвид, че:

(1) С Регламент (ЕИО) № 2658/87 беше създадена номенклатура на стоките, наричана по-долу „Комбинирана номенклатура“, с цел да се отговори едновременно на изискванията на Общата митническа тарифа, на статистиката за външната търговия на Съюза и на други политики на Съюза във връзка с вноса или износа на стоки.

Код по КН	Описание на стоката	Конвенционални мита (%)	Допълнителна мерна единица
1	2	3	4
0401	**Мляко и сметана, неконцентрирани, нито подсладени със захар или други подсладители:**		
0401 10	**– С тегловно съдържание на мазнини, непревишаващо 1 %:**		
0401 10 10	– – В директни опаковки, с нетно съдържание, непревишаващо 2 l	13,8 €/100 kg/net	—
0401 10 90	– – Други	12,9 €/100 kg/net	—
0401 20	**– С тегловно съдържание на мазнини, превишаващо 1 %, но непревишаващо 6 %:**		
	– – Непревишаващо 3 %:		
0401 20 11	– – – В директни опаковки, с нетно съдържание, непревишаващо 2 l	18,8 €/100 kg/net	—
0401 20 19	– – – Други	17,9 €/100 kg/net	—
	– – Превишаващо 3 %:		
0401 20 91	– – – В директни опаковки, с нетно съдържание, непревишаващо 2 l	22,7 €/100 kg/net	—
0401 20 99	– – – Други	21,8 €/100 kg/net	—
0401 40	**– С тегловно съдържание на мазнини, превишаващо 6 %, но непревишаващо 10 %:**		
0401 40 10	– – В директни опаковки, с нетно съдържание, непревишаващо 2 l	57,5 €/100 kg/net	—
0401 40 90	– – Други	56,6 €/100 kg/net	—
0401 50	**– С тегловно съдържание на мазнини, превишаващо 10 %:**		
	– – Непревишаващо 21 %:		

В) Какво е географска структура на търговията?

Гео номенклатурата има цел да класифицира страните както за целите на икономическия анализ, така и за целите на митническото третиране. Най-важно е разделянето на страните **на икономически развити и развиващи се.** То е особено важно поради преференциалното третиране на развиващите се страни в СТО. В групата на развиващите се страни се обособява групата на най-слабо развитите страни Lest Developed Countries.

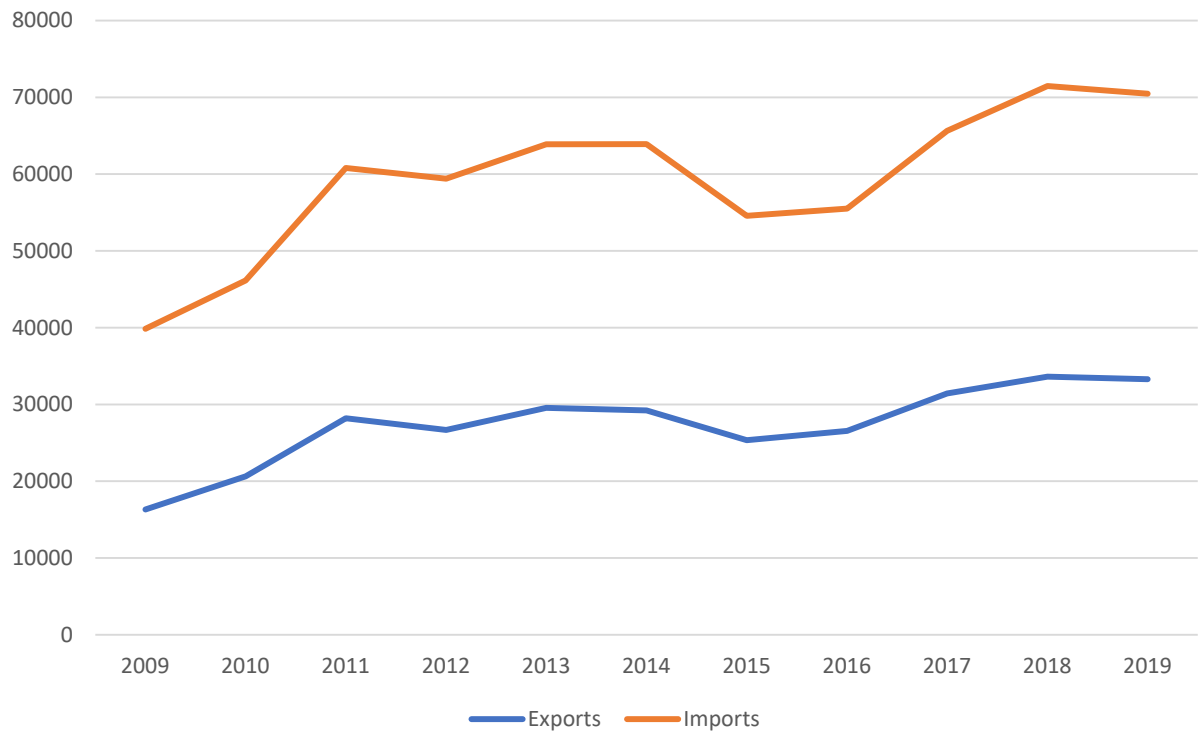
Най-често използваната класификация е тази на Световната банка. За критерий се използва БНД на човек от населението

	Low income	Lower-middle income	Upper-middle income	High income
July 1, 2025 (new, for FY26)	≤ 1,135	1,136 - 4,495	4,496 – 13,935	> 13,935
July 1, 2024 (previous, for FY25)	≤ 1,145	1,146 - 4,515	4,516 – 14,005	> 14,005

Само нормалните по размери държави с висок доход се считат за развити страни, те са около 40 и са като правило членки на ОИСР (OECD).

2. Количествени индикатори на международната търговия

Обем на външната търговия = експорт (x) + импорт (m)
Страната има търговски излишък ако fx-m>0
Страната има търговски дефицит ако x-m< 0

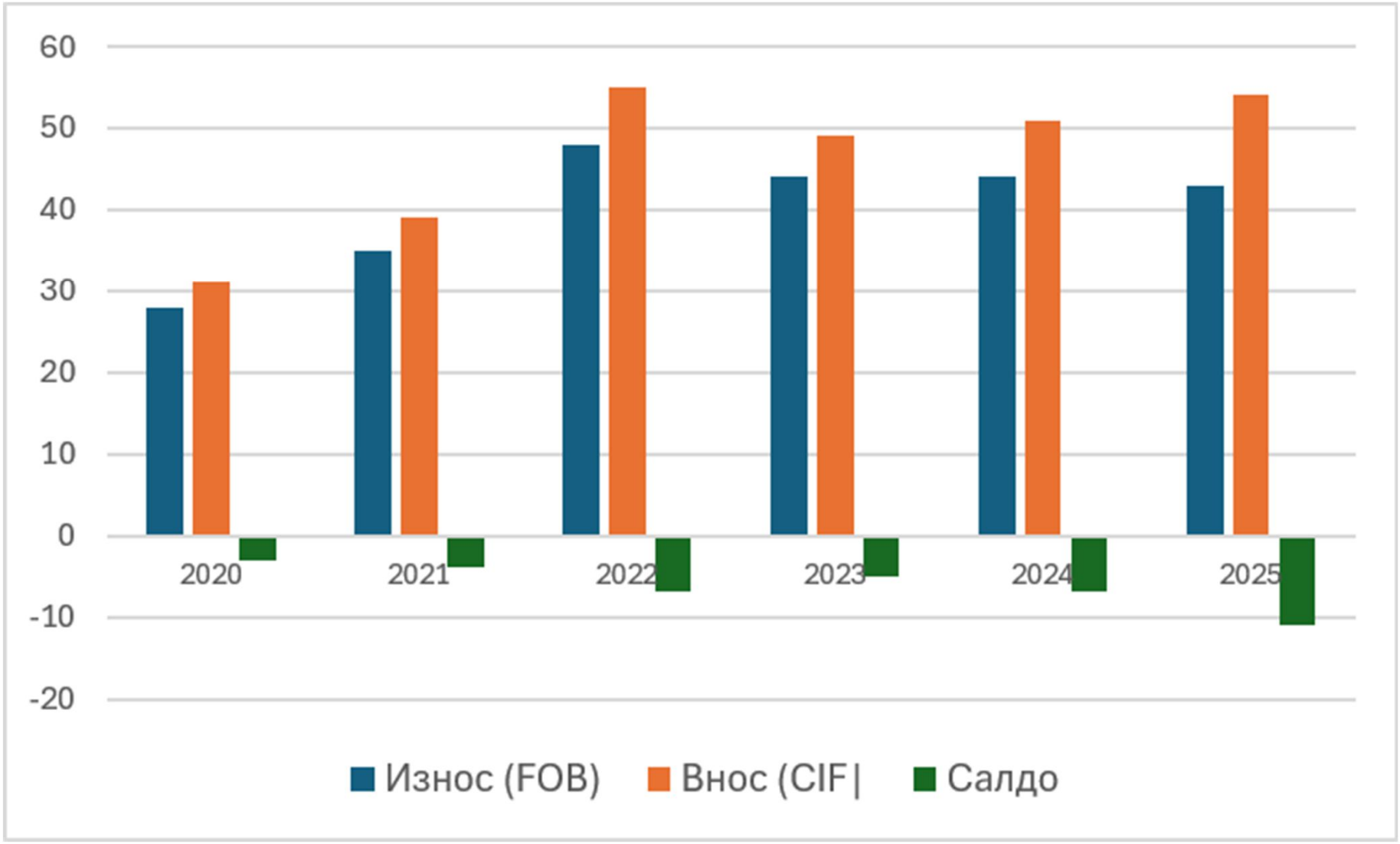
Външната търговия на България

(2009 – 2019),
US$ в текущи цени (млн.)

X цени FOB
M цени CIF
Източник: WTO

WTO Data

Външна търговия на България 2020 – 2025 г.
(данни на НСИ, млрд. евро)

5. INCOTERMS

International Commercial Terms ('Incoterms') are internationally recognized standard trade terms used in sales contracts. They're used to make sure buyer and seller know:

- Who is responsible for the cost of transporting the goods, including insurance, taxes and duties
- Where the goods should be picked up from and transported to
- Who is responsible for the goods at each step during transportation

FOB ('Free on Board')

The seller must get the goods ready for export and load them onto the specified ship. The buyer and seller share the costs and risks when the goods are on board. This term is not used for goods transported in containers by more than one mode of transport (FCA is usually used for this).

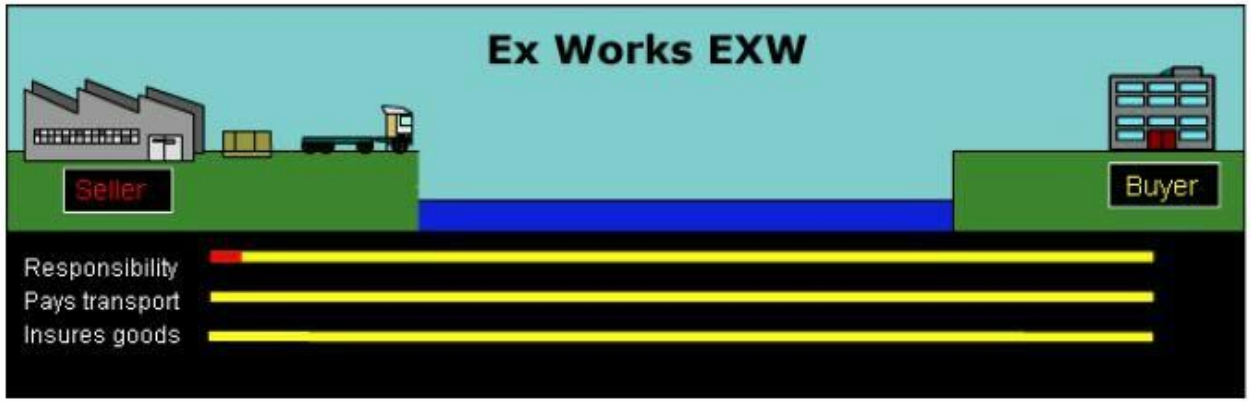
CIF ('Cost, Insurance and Freight')

The seller must pay the costs of bringing the goods to the specified port. They also pay for insurance. The buyer is responsible for risks when the goods are loaded onto the ship.

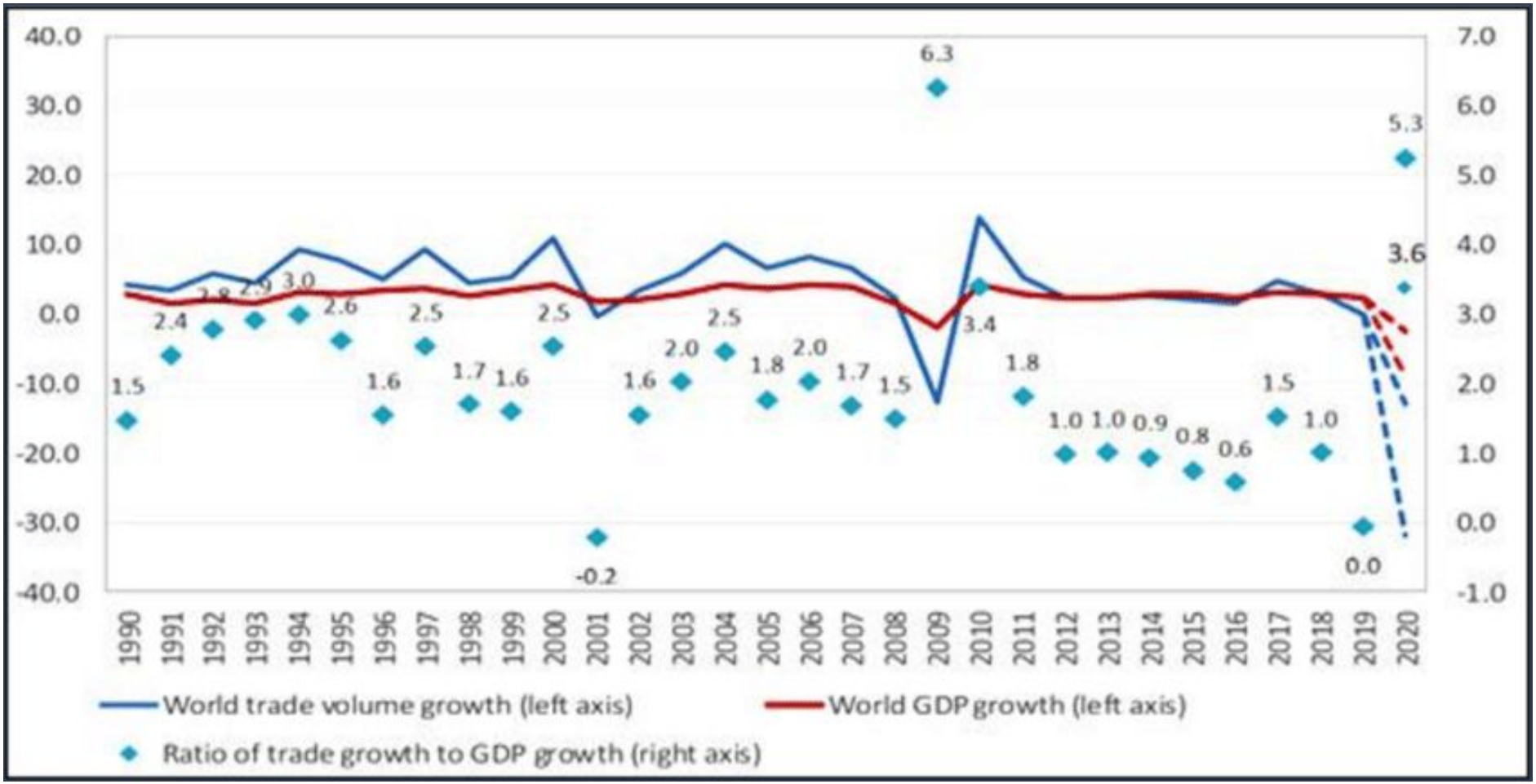

EXW ('Ex Works')

The seller makes the goods available to be collected at their premises and the buyer is responsible for all other risks, transportation costs, taxes and duties from that point onwards. This term is commonly used when quoting a price.

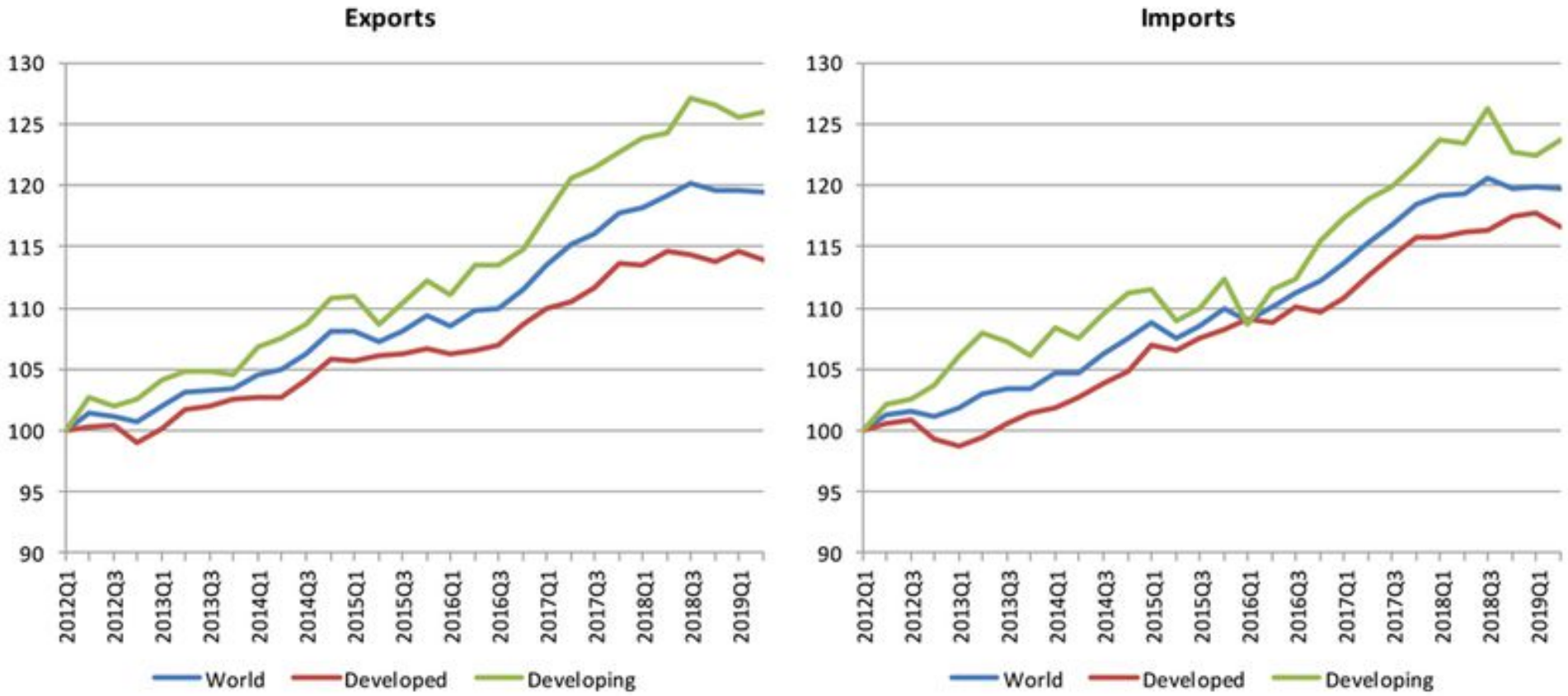
3. Търговия и глобализация

До 2012 г. (1990-2012) темпът на нарастване на международната търговия е 2 пъти по-висок от темпа на нарастване на БВП на света. През този период международната търговия е основен двигател на глобализацията!

След 2012 г. и особено след 2020 г. тази специфика на международната търговия вече не действа.

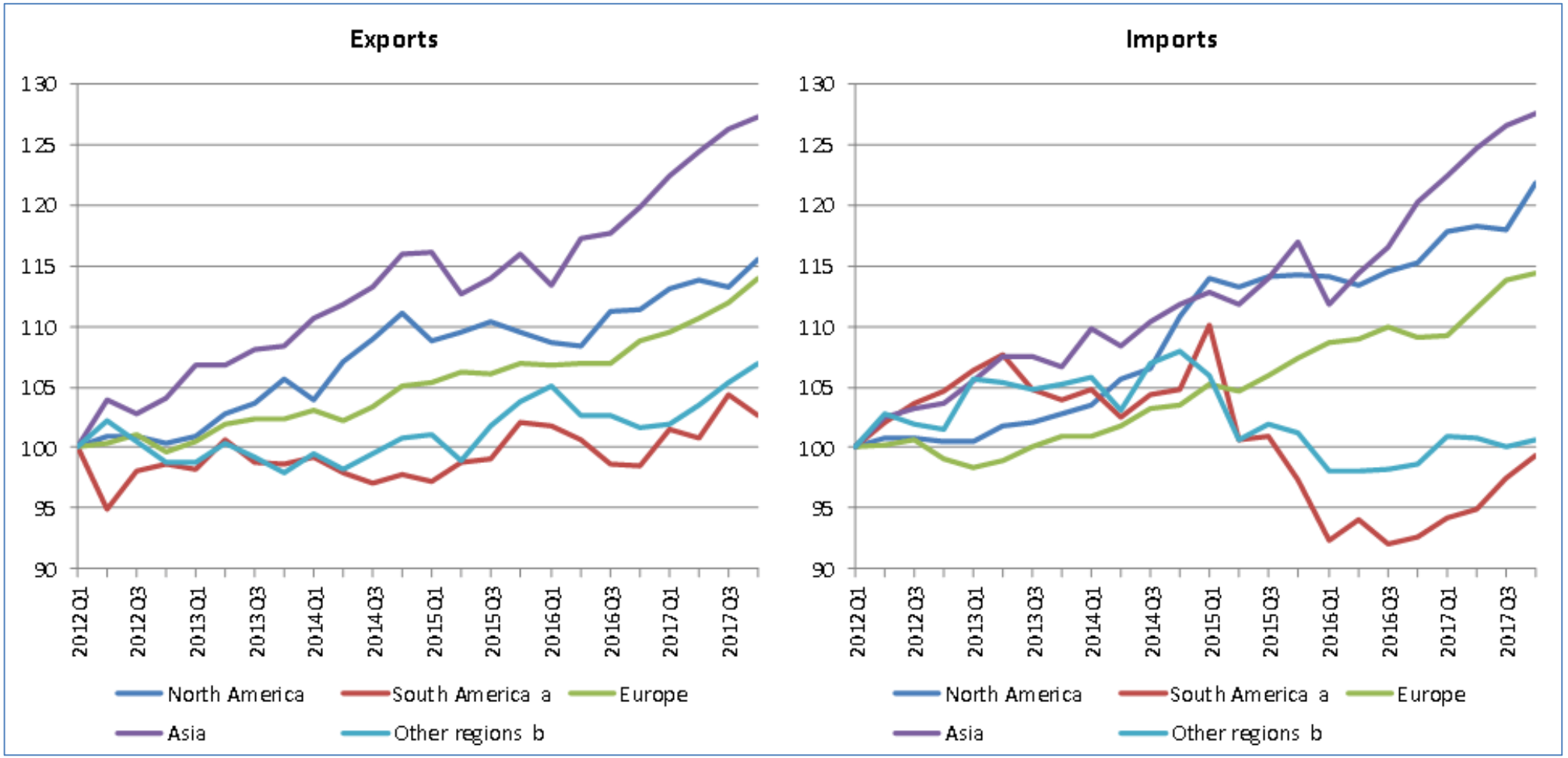
Експорт и импорт на развитите и на развиващите се страни

Темпът на нарастване на външната търговия е по-силен при развиващите се, отколкото при развитите икономики.

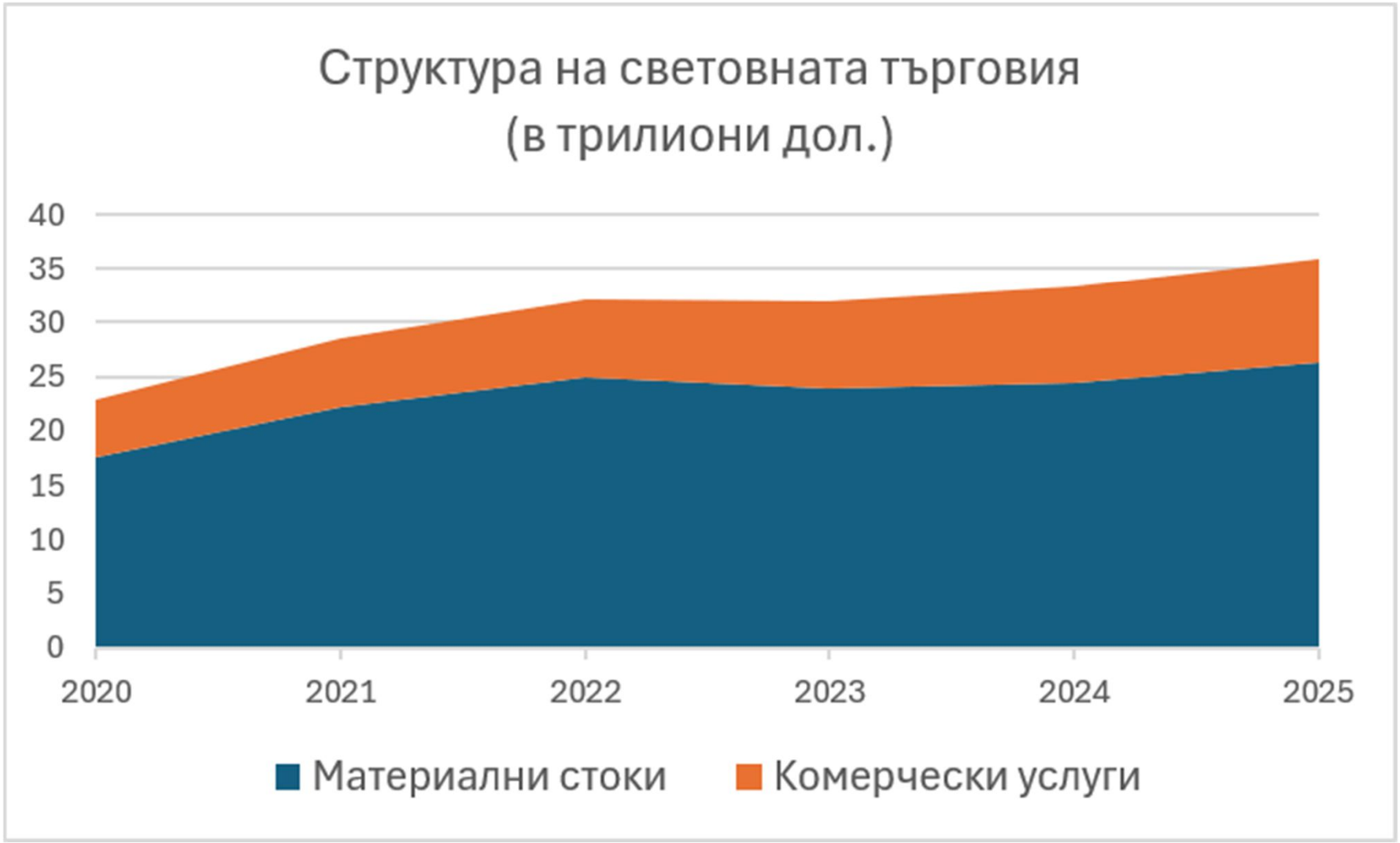
Това говори за нарастващото значение на развиващите се страни (вкл. Китай) за глобализацията.

Експорт и импорт по региони

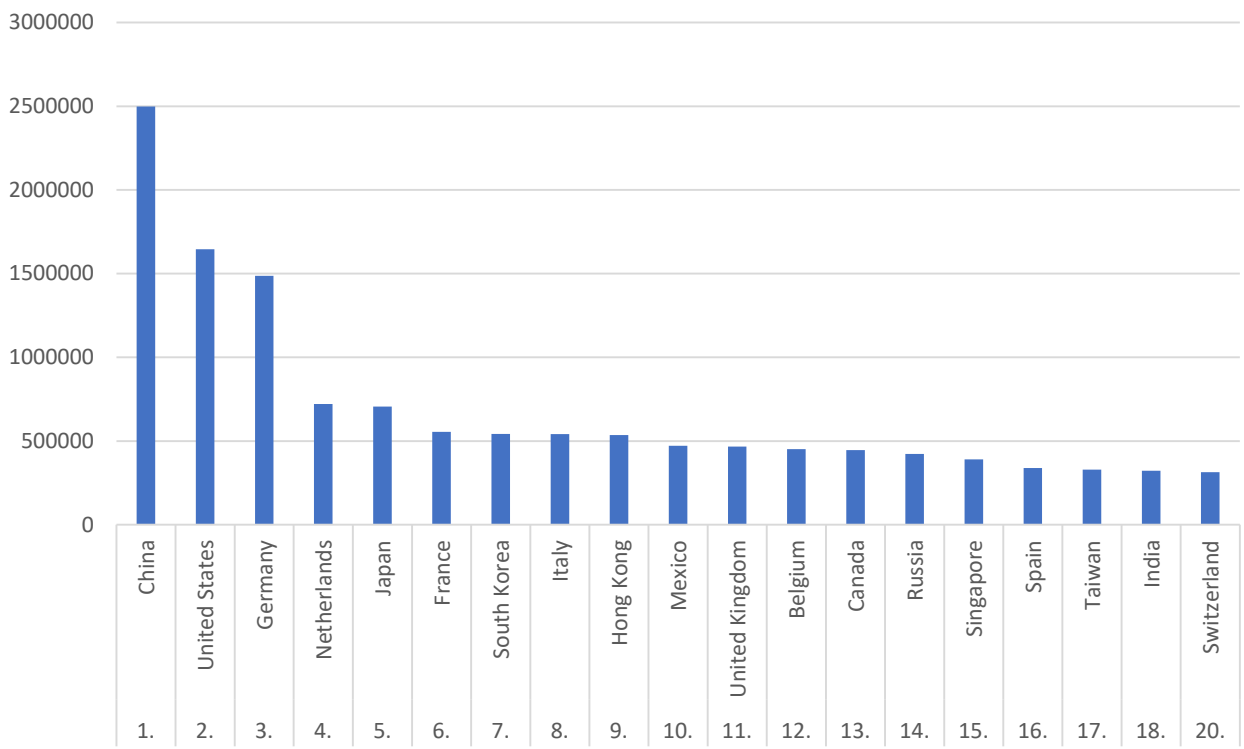

Безспорно водеща роля в международната търговия има Азия. Влошават се позициите на Северна и на Южна Америка

Световната търговия с услуги (червената линия) расте по-бързо от световната търговия с материални стоки (синята линия). Независимо от това световната търговия с комерчески услуги е по стойност 3-4 пъти по-малка от световната търговия с материални стоки, но разликата намалява и това е една от движещите сили на глобализацията!

Отличниците в световния експорт и в глобализацията

Германия е на трето място с експорт около 1.5 трилиона дол. Това прави по цели 18,000 дол. на човек.

Истинският шампион обаче е Нидерландия. Тя изнася материални стоки за около 0,7 трилиона дол., което прави невероятните 42350 дол. на човек!

Китай е начело с износ от около 2,5 трилиона долара годишно, но страната има и значително население от близо 1,4 милиарда (това прави само около 1800 долара изнесени стоки на човек).

САЩ са вторият по големина износител в света по отношение на абсолютна стойност. Страната е изнася стоки за около 1,7 трилиона долара, което прави по около 4700 долара на човек.